

De volgende aantallen zijn geschoten en als valwild geregistreerd:

	<u>Seizoen 2012/2013</u>	<u>Seizoen 2013/2014</u> ¹
Wilde zwijnen	371	160
Edelherten	210	258
Reeën	41	38
Damherten	59	59
Moeflons	3	5

Het afschot, zoals in bovenstaande tabel gepresenteerd, is gebaseerd op het door mij goedgekeurde Faunabeheerplan Kroondomein Het Loo 2010 – 2015. Bedoeld Faunabeheerplan is ter informatie bijgevoegd.

Hoogachtend,

De Staatssecretaris van Economische Zaken,
namens deze:

mr. H.J.I.M. de Rooij
hoofddirecteur Interne Organisatie en Uitvoering

Tegen dit besluit kunt u binnen zes weken na de dag waarop dit is bekend gemaakt een bezwaarschrift indienen. Het bezwaarschrift moet door indiener zijn ondertekend en bevat tenminste zijn naam en adres, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden waarop het bezwaar rust. Dit bezwaarschrift moet worden gericht aan de Staatssecretaris van Economische Zaken, t.a.v. directie Wetgeving en Juridische Zaken, Postbus 20401, 2500 EK Den Haag.

¹ Een seizoen loopt van 1 april t/m 31 maart

Faunabeheerplan Kroondomein Het Loo

2010 - 2015

Kroondomein Het Loo bestaat uit het Kroondomein, het Staatsdomein afdeling Hoog Soeren en het Staatsdomein afdeling Paleispark. Het is een complex van bos- en heidelandschappen met kleine agrarische kernen, dat gedurende drie eeuwen verbonden is met het Huis van Oranje-Nassau. Stadhouders Willem III kocht in 1684 het oude Loo en het Hoog Soerensebos. Koningin Wilhelmina verwierf kort na 1900 de aangrenzende Kroondomein gronden.

Het Kroondomein werd in 1959 door Prinses Wilhelmina geschonken aan de Staat met het doel het in zijn geheel te behouden ten dienste van de Drager van de kroon. In de Wet op het Kroondomein (1971) is het gebruik en beheer geregeld.

Het Staatsdomein bij Het Loo maakte tot 1971 deel uit van de bezittingen van de Staat die bij de Koning in gebruik waren. Met het ingaan van de Wet Financieel Statuut van het Koninklijk Huis (1972) kreeg de Staat het volle eigendom. In de Memorie van Toelichting bij deze wet wordt opgemerkt dat de eenheid en instandhouding van beide complexen (Kroondomein en Staatsdomein) er voor pleit om met het feitelijk beheer als rentmeester te belasten degene die tevens door de Kroondrager als rentmeester is aangewezen ingevolge de Wet op het Kroondomein.

Het gehele Kroondomein Het Loo beslaat 10.423 ha en is daarmee het grootste aaneengesloten terrein onder één beheerder op de Veluwe. De grenzen van Kroondomein Het Loo zijn aangegeven op de bijgesloten kaart (bijlage 1). Het bestaat uit ruim 8100 ha bos, ongeveer 2000 ha open terrein en bijna 300 ha landbouwgrond. Het gehele landgoed is gesitueerd op de stuwwal van de Veluwe. De bodem is overwegend droog, en arm aan mineralen. Voor Veluwse begrippen is Kroondomein Het Loo echter relatief rijk. Het merendeel van de bodems wordt gevormd door haarpodzolen, ongeveer een derde deel is holtpodzol, de rest bestaat uit veldpodzolen en vaaggronden. Het bos bestaat voor ongeveer de helft uit grove den. Andere belangrijke boomsoorten zijn inlandse eik, beuk, berk, Amerikaanse eik, douglas en lariks.

Kroondomein Het Loo is van oudsher actief beheerd, eerst voor de jacht, later ook voor bosbouw. Tegenwoordig staan zowel natuur, landschap, bosgebruik, cultuurhistorie en bijzondere archeologische elementen centraal. Afhankelijk van de locatie ten opzichte van het paleis, het voormalig gebruik en de plaatselijke ecologische potenties, tonen de diverse delen van het gebied eigen accenten. De langdurige betrokkenheid van het Huis Oranje-Nassau heeft Kroondomein Het Loo een heel eigen esthetisch en cultuurhistorisch karakter gegeven, met een breed spectrum aan natuurwaarden.

De doelstelling bij het terreinbeheer is: streven naar het behoud, en versterking, van de natuur- en landschapswaarden bij een verantwoord financieel beheer.

Met betrekking tot de fauna wordt als doel nagestreefd: het bieden van biotoop, ruimte, rust en bescherming ten behoeve van het instandhouden van vitale populaties van de van nature op Kroondomein Het Loo voorkomende fauna.

Omdat in Kroondomein Het Loo het jachtrecht berust bij de Kroondrager is in artikel 70 van de Flora- en Faunawet een bijzondere voorziening getroffen. Die houdt in dat voor Kroondomein Het Loo vergunningen en ontheffingen worden verstrekt door de Minister van Landbouw. Kroondomein Het Loo maakt daarom ook geen deel uit van een Faunabeheereenheid met derden. Desalniettemin is er in de Stuurgroep Eindeloze Veluwe, waarin alle terreinbeherende organisaties zijn vertegenwoordigd, samengewerkt aan het tot stand komen van het rapport "Ruimte voor Grofwild op een Eindeloze Veluwe". Het beleid met betrekking tot het faunabeheer op Kroondomein Het Loo past in de visie die daarin is vastgelegd. Met de, aangrenzende, Faunabeheereenheid Veluwe vindt geregeld overleg plaats.

Het landschap van bos en heide

Kroondomein Het Loo ontleent zijn identiteit, waarde en schoonheid voor een belangrijk deel aan zijn bossen. Voordat de Veluwe, met daarbinnen het gebied van Kroondomein Het Loo, in de middeleeuwen werd ontbost, bestond het uit de natuurlijke bostypen winter eiken-beukenbos en zomer eiken-berkenbos. Na het eeuwenlange gebruik voor de schapenhouderij, de hakhoutcultuur en als opgaande beukenbos, werd vanaf het eind van de 19^e eeuw de heide van Kroondomein Het Loo met grove den bebost en het hakhout tot opgaand bos omgevormd. In de 20^e eeuw werd vervolgens een deel van het bosareaal beplant met uitheemse boomsoorten. Het areaal inheems bos ontwikkelt zich inmiddels geleidelijk tot de natuurlijke bostypen. De huidige verdeling in 75% inheems en 25% niet-inheems bos wordt ook in de toekomst gehandhaafd. De toename van het bestanddeel loofhout, de toename van menging van boomsoorten, en de variatie in structuur van bos en landschap wordt doorgezet. Met de toename van het loofhoutareaal en de ontwikkeling van de bodem en de bodemvegetatie is de draagkracht van het terrein voor grote hoefdieren in de afgelopen eeuw aanzienlijk toegenomen. Die verbetering van de draagkracht vindt nog steeds plaats.

De heideterreinen op Kroondomein Het Loo zijn overblijfselen van de schapenhouderij, en uit dien hoofde als historisch open landschapsbeeld interessant. Het landschapsbeeld is het meest cultuurgetrouw voor zover de velden gedomineerd worden door struikheide. Voor de flora en fauna zijn heidevelden ook van belang; met name de zogenaamde natte heide en soortenrijke heide.

Er bevinden zich op Kroondomein Het Loo enkele kleinere open terreinen met heide, bosbes, vossebes en grassen. Deze open ruimtes zijn landschappelijk waardevol en voor de fauna van belang. Zij worden dan ook als open ruimtes in stand gehouden.

Ook bevinden zich op Kroondomein Het Loo enige tientallen vennen en leemkuilen die gedurende het gehele jaar water bevatten en door de fauna gebruikt kunnen worden.

De biotoop van Kroondomein Het Loo, en daarmee de beschikbaarheid van vegetatie als voedselbron voor het wild, kan als volgt worden getypeerd:

- door eik gedomineerd bos met ondergroei van bosbes en grassen: 11 %
- door berk gedomineerd bos met ondergroei van bosbes, vossebes en grassen: 1 %
- door Pinus gedomineerd bos met ondergroei van bosbes, vossebes en grassen: 47 %
- door beuk gedomineerd bos: 9 %
- door Amerikaanse eik gedomineerd bos: 2 %
- door douglas gedomineerd bos: 5 %
- door lariks gedomineerd bos met ondergroei van grassen: 2 %
- door Picea gedomineerd bos: 1 %
- door gemengd loofhout gedomineerde singels, houtwallen en lanen met ondergroei van bosbes en grassen: 5 %
- door heidevegetaties gedomineerd open terrein: 17 %
- graasweiden: 0,3 %.

Bosbeheer

Bossen zijn ecosystemen die een aantal belangrijke eigenschappen hebben: natuur, landschappelijk decor en houtproductie. Maximalisatie van één bosfunctie kan de andere functies schaden. Door te zoeken naar exploitatievormen en exploitatie-intensiteit die voldoende ruimte blijven bieden aan natuur en esthetiek, en tevens een substantiële opbrengst uit houtoogst genereren, kan een optimale functievervulling worden bereikt. Niet alles kan, of hoeft altijd overal tegelijk te zijn of te gebeuren. Het is daarom gewenst houtproductie te zoneren in gebieden zonder oogst, met beperkte oogst en met intensieve oogst. Zo worden ook de bosstypen gezoned in gebieden met uitsluitend inheemse boomsoorten en gebieden met zowel inheemse als niet-inheemse boomsoorten.

Teneinde het bossysteem en het decor zo weinig mogelijk bij het oogsten van hout aan te tasten wordt gekozen voor de oogstvorm die zo goed mogelijk aansluit bij de natuurlijke dynamiek van het bos: dat wil zeggen door het toepassen van uitkapsystemen. Daarbij wordt bovendien de oogst gehouden binnen de grenzen van de ontwikkeling die tot volwaardige ecosystemen leidt. De gekozen vorm van bosbeheer wordt in de internationale bosbouwliteratuur omschreven als "Pro Silva"-bosbeheer. In feite gaat het om natuurvolgend bosbeheer (zie bijlage 2 "Natuurvolgend bosbeheer op Kroondomein Het Loo"). Deze vorm van beheer biedt een optimaal samengaan van de natuurfunctie met de productiefunctie van het bos.

De bosexploitatie wordt zodanig uitgevoerd dat deze voldoet aan de duurzaamheidscriteria die daarvoor internationaal gelden. Kroondomein Het Loo is gecertificeerd (FSC-keurmerk) als bedrijf dat hout op een duurzame wijze produceert (zie bijlage 2).

Zowel uit financiële als natuur- en landschappelijke overweging is het kaalkapsysteem verlaten, en is overgestapt naar het uitkapsysteem. In dat systeem wordt hout alleen geoogst in de vorm van dunningen en door oogst van bomen die de financiële doeldiameter hebben bereikt. Bosverjonging moet geheel tot stand komen via spontane processen. De invloed van in het wild levende dieren (vraat/dichtheden) moet daarop zijn afgestemd. Teneinde goed inzicht te verkrijgen in de interactie tussen in het wild levende dieren en bosverjonging is er tussen 1985 en 1991 uitgebreid onderzoek gedaan. Deels werd het onderzoek in eigen beheer, en deels door

het IBN-DLO (tegenwoordig Alterra) uitgevoerd. Het IBN-DLO onderzoek vond plaats in de boswachterij Hoog-Soeren.

Omdat de fauna integraal deel uitmaakt van de bossystemen van Kroondomein Het Loo is er altijd invloed van de fauna op de bosverjonging. Het beheer moet vaststellen welke invloed van de fauna nog past binnen de gekozen doelstellingen. Als de invloed groter is dan wat nog acceptabel is dan is er sprake van schade. Dit is dus andere schade dan die aan landbouwgewassen op kunnen treden. De "schade" aan het bos is geïntegreerd in het bossysteem, en als het binnen de geaccepteerde grenzen valt wordt dat niet als schade beschouwd. Wanneer de stand van de in het wild levende dieren op de in dit plan gestelde stand wordt gehouden wordt de vraat van die dieren niet als schade beschouwd. De vraat van de in het wild levende dieren in de afgelopen jaren wordt dan ook niet als zodanig benoemd. Er is dan dus geen schade vastgesteld in de afgelopen jaren. Dat houdt niet in dat er dan ook geen beheer (aantalsregulatie) zou moeten plaatsvinden. Juist omdat de in het wild levende dieren een integraal onderdeel zijn van het bossysteem dient de stand gereguleerd te worden opdat de gewenste stand, en daarmee vraat- en schiltschade, acceptabel blijft.

De situatie wordt geheel anders als er geen standregulatie (= populatiebeheer) zou worden uitgevoerd. Door de hogere stand en dientengevolge grotere vraat zouden jonge bomen dermate sterk bevreten worden dat dan wel degelijk van schade sprake is. Ervaringen uit het verleden hebben inzicht gegeven in de relatie tussen de dichtheid van in het wild levende dieren en het optreden van schade. Ook is er veel literatuur over verschenen (zie paragraaf Literatuur). In de bossen van Kroondomein Het Loo zijn nog diverse voorbeelden van schade aanwezig. Het is daarom nodig de populaties zodanig te beheren, de stand te reguleren, dat het bevreten van de jonge bomen, en daarmee de schade, beperkt blijft.

Doordat het inplanten van kaalgekapte bospercelen niet langer aan de orde is, is het evenmin nodig nog binnenrasters te gebruiken. Een uitzondering wordt gemaakt voor het doen ontstaan van verjonging van loofhout. Rasters die met dat doel voor ogen geplaatst zijn worden afgebroken zodra zich daarbinnen voldoende verjonging van loofhout heeft gevestigd.

Fauna

De op Kroondomein Het Loo levende edelherten, reeën en wilde zwijnen maken, tezamen met de overige fauna zoals das, boommarter, vos, avifauna, entomofauna en herpetofauna, een integraal onderdeel uit van de natuur van Kroondomein Het Loo. Voor zover dat onder de omstandigheden van de Veluwe mogelijk is, wordt de fauna dan ook op zo natuurlijk mogelijke wijze beheerd. De natuurlijke draagkracht van het leefgebied vormt daarbij in eerste instantie het uitgangspunt. Daarnaast spelen nog andere factoren een rol. De bezoeker van Kroondomein Het Loo geniet meer van de natuur naarmate de kans dat hij wilde dieren ziet toeneemt. Naast deze belevingswaarde spelen ook de bosontwikkeling en de houtproductie een belangrijke rol. Bij bosontwikkeling gaat het met name om de mogelijkheid voor verjonging van loofboomsoorten, en bij de houtproductie om het voortbrengen van kwaliteitshout. De genoemde factoren worden tegen elkaar afgewogen bij de bepaling van de hoogte van de wildstand.

Teneinde bosverjonging en bosontwikkeling mogelijk te maken en daarbij de van nature op de Veluwe thuishorende fauna zo veel mogelijk ruimte te bieden zijn in de tachtiger jaren van de

twintigste eeuw de moeflons geheel, en damherten voor het overgrote deel, verwijderd. Door het wegnemen en minimaliseren van deze uitheemse soorten behoeven de aantallen van de inheemse faunasoorten niet sterker gereduceerd te worden dan strikt nodig is. Dit werkt vooral in het voordeel van edelherten, reeën en wilde zwijnen, de van nature op de Veluwe thuishorende soorten wilde hoefdieren waardoor Kroondomein Het Loo mede zijn grote bekendheid en belevingswaarde heeft gekregen.

Edelherten

Bij de edelherten zou afstemming op uitsluitend de natuurlijke draagkracht tot hogere standen leiden dan met het oog op de bosontwikkeling en houtproductie gewenst is. De populatiegrootte wordt zodanig gekozen dat in het grootste deel van het terrein de lange termijn ontwikkeling naar de bostypen groveden/eik/beuk en lariks/douglas/beuk mogelijk blijft. Van edelherten wordt daarom een stand aangehouden die lager uitvalt dan wat ecologisch mogelijk zou zijn. Een voorjaarsstand van 250 tot 300 stuks edelherten wordt, tezamen met de momenteel aanwezige andere grote herbivoren, als aanvaardbaar compromis tussen bosontwikkeling en natuurlijke draagkracht ervaren. Bij die stand worden bovendien door de rustige recreant geregeld edelherten waargenomen. Om de kans edelherten waar te nemen te vergroten en tegelijkertijd de schade aan bosverjonging te beperken is er een zonerings in de edelhertenstand doorgevoerd. In het gebied ten oosten van de Soerense heide tot aan Wiessel, zal de edelhertenstand ongeveer twee maal hoger worden aangehouden dan in de overige terreindelen.

De aanwas van edelherten ligt jaarlijks op 30 tot 35% van de voorjaarstand. Vanwege het ontbreken van predatoren vindt de aantalregulatie plaats door selectief afschot. Aanwas, en derhalve het afschot dat nodig is om de gewenste voorjaarsstand van 250 tot 300 stuks te bereiken, ligt dus voor edelherten op ongeveer 100 stuks per jaar.

Uit de tellingen die jaarlijks worden uitgevoerd bleek dat de voorjaarstanden geleidelijk waren opgelopen. Daarom is er de afgelopen jaren een hoger afschot gerealiseerd om de gewenste voorjaarsstand weer te bereiken.

Reeën

Voor reeën geldt een zelfde afweging als voor edelherten.

Van reeën wordt daarom een stand aangehouden die lager uitvalt dan wat ecologisch mogelijk zou zijn. De huidige voorjaarsstand van 400 tot 500 stuks reeën wordt, tezamen met de momenteel aanwezige andere grote herbivoren, als aanvaardbaar compromis tussen bosontwikkeling en natuurlijke draagkracht ervaren. Bij die standen worden bovendien door de rustige recreant geregeld reeën waargenomen.

De jaarlijkse aanwas van de reeën wordt geschat op 30 tot 35% van de geschatte voorjaarstand, oftewel 120 tot 175 stuks. De ervaring is dat een substantieel deel van de getalsmatige aanwas verongelukt of wordt gepredeerd door wilde zwijnen en vossen. Dat betekent dat om de gewenste voorjaarsstand van 400 tot 500 stuks te bereiken het afschot maximaal 100 stuks in enig jaar bedraagt.

Wilde zwijnen

Wilde zwijnen beperken de bosontwikkeling minder dan edelherten en reeën dat doen. Daarmee is niet gezegd dat het wenselijk is de populatie geheel aan de natuurlijke krachten over te laten. Er spelen daarbij verschillende overwegingen. Zo wordt de populatie niet door predatoren gereguleerd en verloopt het natuurlijke voedselaanbod - vooral beukennoten en eikels (mast) - grillig.

Omdat het loofhout en de graasweiden de ecologische draagkracht van het gebied bepalen, is de omvang van deze arealen in de volgende tabel bij benadering aangegeven. (De juiste omvang is niet aan te geven omdat onder de traditionele bosmonocultures een wisselende schakering van natuurlijke bosopslag is gaan optreden.)

Inlandse eik	ca 1000 ha
Amerikaanse eik	ca 200 ha
Beuk	ca 900 ha
Graasweide	26 ha
Loofhout singels	430 ha

Het aantal wilde zwijnen dat zichzelf onder alle omstandigheden kan redden is door het IBN/Alterra voor Kroondomein Het Loo gemodelleerd. De natuurlijke draagkracht schommelt tussen de extremen van slechts 4 stuks bij in het geheel geen mast tot 937 stuks bij maximale mast.

Door fluctuaties in het natuurlijke voedselaanbod zal de zwijnenstand dus sterk kunnen schommelen, en met de stand tevens de conditie en het aantal nakomelingen. In extreme situaties, b.v. na een groot mastaanbod, kan na een winter waarin het normale afschot niet kan worden gerealiseerd, een buitengewoon sterke toename via aanwas optreden. Daardoor zal de populatieomvang de draagkracht tijdelijk overstijgen. De consequentie daarvan is dat bij het eerst volgende lagere voedselaanbod een sterke teruggang in de conditie van de wilde zwijnen optreedt. Die teruggang in conditie zou kunnen leiden tot situaties waarbij het welzijn van de dieren in het geding is.

In de aangehaalde modellering door het IBN/Alterra wordt voor Kroondomein Het Loo de zogenaamde mediane stand als "goede leidraad voor het beheer" aanbevolen. Dat is een voorjaarsstand van 240 stuks voor geheel Kroondomein Het Loo. In de praktijk betekent dit dat in jaren met gemiddeld natuurlijk voedselaanbod de populatie van deze omvang door het terrein wordt gevoed. In jaren met minder dan het gemiddelde voedselaanbod treedt er bij die stand reeds een verminderde conditie van de zwijnen op. Het is daarom zaak om goed inzicht in de aanwezige populatie te houden en het populatiebeheer daarop te richten, opdat de voorjaarsstand nooit boven de 240 stuks uitkomt.

Een voorjaarsstand van maximaal 240 wilde zwijnen zal gemiddeld tot een aanwas van ongeveer 250 tot 300 stuks leiden. Derhalve zal het afschot gemiddeld dat aantal per jaar bedragen.

De natuurlijke draagkracht van Kroondomein Het Loo neemt door uitbreiding van het areaal beuk en eik op de lange termijn geleidelijk toe. Het beleid is er op gericht de uitbreiding van loofhout voort te zetten.

Het beheer op basis van de natuurlijke draagkracht van het terrein houdt in dat er slechts wordt bijgevoerd indien het welzijn van de dieren in het geding is als gevolg van een tijdelijk natuurlijk voedseltekort, of tijdens bijzondere weersomstandigheden. Daarvoor is toestemming van de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit vereist. Voor het overige wordt slechts gevoerd ten behoeve van het uitvoeren van tellingen en afschot. Het gebruik van lokvoer voor wilde zwijnen is beperkt tot een maximum van 175 kg per 100 ha per jaar.

Er wordt van uitgegaan dat een voorjaarsstand van 240 stuks nog voldoet aan de wens de belevingswaarde op peil te houden. In de toekomst zal hier ervaring mee moeten worden opgedaan.

Damherten, moeflons en muntjaks

Damherten, moeflons en muntjaks zijn uitheemse soorten en horen van nature niet thuis op de Veluwe. In de Nota Jacht en Wildbeheer (*Kamerstukken II* 1992/93, 22 980, nrs. 1-2) worden de eerste twee soorten dan ook als niet op de Veluwe gewenste exoten aangeduid. Bovendien zijn deze soorten voedselconcurrenten van zowel edelherten als reeën en schaden ze de bosverjonging en bosontwikkeling.

Op Kroondomein Het Loo is er voor gekozen de positie van de van nature voorkomende soorten zoals edelherten en reeën zo sterk mogelijk te laten blijven ten koste van de geïntroduceerde soorten als damherten en moeflons, en dus ook van eventueel opduikende muntjaks.

In de Flora- en faunawet worden damherten inmiddels als een beschermde soort geclassificeerd. Ten einde de continuïteit in het beleid op Kroondomein Het Loo voort te zetten wordt ook in de toekomst voortgegaan met het in de tachtiger jaren van de twintigste eeuw ingezette beheer. De kans bestaat dat incidenteel damherten of moeflons door de wilddoorgangen in de rasters van elders van de Veluwe naar Kroondomein Het Loo komen. Het faunabeheerplan van de (aangrenzende) Faunabeheereenheid Veluwe stelt dat er op de Noord Veluwe slechts een populatie damherten van beperkte omvang zal worden gehouden. Het beleid van Kroondomein Het Loo sluit daar feitelijk op aan.

De huidige restpopulatie damherten op Kroondomein Het Loo wordt geschat op ongeveer 70 stuks.

De jaarlijkse aanwas van damherten wordt geschat op 30 tot 35% van de voorjaarstand, oftewel 20 tot 25 stuks. Er van uitgaande dat de restpopulatie geleidelijk wordt verlaagd, betekent dit dat het afschot ongeveer 30 tot 40 stuks per jaar bedraagt.

In voorkomende gevallen zullen moeflons en muntjaks worden geschoten. Verwacht wordt dat het om slechts enkele exemplaren per jaar zal gaan.

Overige fauna

De overige fauna vereist geen andere maatregelen dan het bieden van geschikt biotoop en het beschermen van bijzondere biotopen. Dit geschiedt doordat in het bosbeheer zoning naar oogst en boomsoortenherkomst plaatsvindt en doordat houtoogst uitsluitend door uitkap plaatsvindt. Bovendien worden nestbomen van boommarters en holenbroeders bij de oogst gespaard. Dassenburchten worden jaarlijks geïnventariseerd teneinde ze tijdens de oogst speciaal te kunnen ontzien. Soorten van de open terreinen, vennen en leemkuilen worden middels het specifieke beheer van de heideterreinen, kleine open terreinen en vennen en leemkuilen gefaciliteerd. Dat beheer wordt in de reguliere beheerplannen omschreven. In aparte beheerplannen wordt het beheer van beschermde en rode lijst soorten beschreven.

Populatiebeheer

De noodzakelijke regulering van de stand van de in het wild levende hoefdieren, het populatiebeheer, wordt door middel van afschot uitgevoerd.

Aan het afschot zijn o.a. de volgende voorwaarden verbonden:

- Het afschot wordt geheel volgens de bepalingen van de Flora- en faunawet uitgevoerd;
- Het afschot moet weidelijk plaatshebben;
- Het afschot geschiedt door, of staat onder toezicht van jachtopzichters.

Op basis van de Wet op het Kroondomein en de Wet Financieel Statuut voor het Koninklijk Huis berust het jachtrecht op het Kroondomein en Staatsdomein (voormalig Kroondomein 1863) bij de Kroondrager. Vergunningen en ontheffingen met betrekking tot de uitvoering van de jacht en beheer- en schadebestrijding worden op basis van artikel 70 van de Flora- en faunawet verstrekt door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

Het afschot van edelherten, reeën en wilde zwijnen zal door middel van de aanzitjacht en door aanbersen worden gerealiseerd.

Ter voorkoming van schade in de landbouw en in het belang van de verkeersveiligheid is incidenteel het gebruik van kunstlicht voor het afschot van wilde zwijnen noodzakelijk.

Voor het afschot worden de volgende perioden gebruikt:

- edelherten: 1 augustus - 15 maart
- reebokken: 1 mei - 15 november
- reegeiten en kalveren: 15 september – 1 maart
- wilde zwijnen: 1 juli – 1 maart
- damherten, moeflons, muntjaks: 1 augustus – 15 maart.

Buiten de genoemde periode zal incidenteel afschot plaats moeten vinden vanwege het optreden en voorkomen van wildschade, verkeersongevallen en dergelijke.

Er wordt naar gestreefd het overgrote deel van het afschot te realiseren tussen 15 september en 25 december.

Landbouwgronden en verkeersveiligheid

Een groot deel van Kroondomein Het Loo is begrensd door een wildkerend raster. Oorspronkelijk zijn de rasters opgericht ter bescherming en behoud van de in het wild levende hoefdieren op Kroondomein Het Loo. In de Flora- en faunawet wordt ten aanzien van het beheer van wilde hoefdieren gesteld dat overeenkomstig het beleid uit de Nota Jacht- en Wildbeheer het lange termijn beheer van wilde hoefdieren gericht dient te zijn op de duurzame instandhouding van de betreffende populatie tegen de achtergrond van een natuurlijke omvang van die populatie. Voor de wilde hoefdiersoorten ree, edelhert en wild zwijn wordt op basis van de waarden voor het minimum aantal dieren waaruit een in genetisch en sociaal opzicht volwaardige populatie moet bestaan, en het maximaal aantal dieren dat met het oog op het voedselaanbod in een gebied kan leven, een leefgebied van tenminste 5000 ha noodzakelijk geacht. Hoewel Kroondomein Het Loo aanzienlijk groter is dan deze 5000 ha, zijn ten behoeve van de uitwisseling van wild met de rest van de Veluwe, in het noorden en zuiden in het buitenraster in- en uitsprongen gemaakt voor edelherten, en onderdoorgangen voor wilde zwijnen en reeën.

Om het ten zuiden van de Amersfoortseweg gelegen deel van Kroondomein Het Loo met het ten noorden van deze weg gelegen deel te verbinden is onder de Amersfoortseweg een tunnel aangelegd. De tunnel maakt de uitwisseling van wilde hoefdieren tussen noord en zuid mogelijk zonder dat het verkeer op de Amersfoortseweg in gevaar gebracht wordt. De tunnel onder de Amersfoortseweg ligt ter hoogte van hectometerpaal 30,6. De tunnel heeft een binnenmaat van 4 m hoog en 5 m breed, en een lengte van 26 m. De omgeving van de beide ingangen van de tunnel is tot rustgebied verklaard.

De aanwezige rasters dienen nu nog vooral ter voorkoming van schade in de agrarische gebieden, en voor de verkeersveiligheid. De provinciale weg Apeldoorn-Nieuw Milligen, die Kroondomein Het Loo doorsnijdt, is ten behoeve van de verkeersveiligheid aan weerszijden voorzien van rasters. Dit geldt eveneens voor de A1. Deze weg vormt de zuidgrens van Kroondomein Het Loo.

Het bosgebied ten oosten van de buurtschappen Niersen en Gortel heeft een open verbinding met de landbouwgronden die aan de oostgrens van Kroondomein Het Loo liggen. Omdat in deze bosgebieden zich ook wilde zwijnen ophouden bestaat er een serieus risico voor schade in de daar liggende landbouwpercelen. De zwijnenstand moet daar dan ook zo laag mogelijk worden gehouden.

Incidenteel komen er zwijnen voor in de bossen welke gelegen zijn nabij het dorp Uddel, buiten het wildraster dat het bos- en natuurgebied afschermt van de landbouw. Het gaat om overloop van elders van de Veluwe. Bedoelde bosgebied is als zogenaamd "nulstand gebied" aangewezen vanwege de aanwezige landbouwgronden. Die nulstand wordt gehandhaafd.

Recreatief gebruik

Kroondomein Het Loo is vrijwel geheel toegankelijk voor de recreant. De wegen zijn zodanig aangelegd dat er tussen de wegen voldoende grote gebieden blijven bestaan waar wilde dieren zich rustig kunnen ophouden zonder telkens verstoord te worden. Teneinde de wilde hoefdieren op de grote open Soerense- en Asselseheide extra rust te bieden zijn deze heideterreinen zelf ook tot rustgebieden verklaard.

Bovendien is van 15 september tot 25 december ongeveer 7200 ha van Kroondomein Het Loo voor het publiek afgesloten. De redenen hiervoor zijn rust voor de edelherten tijdens de bronsttijd en het effectief en optimaal kunnen uitoefenen van de aantalsregulatie. Ook in die periode blijven grote delen van Kroondomein Het Loo voor de bezoeker toegankelijk. Hieronder vallen het Paleispark, het bos ten oosten van Hoog Soeren, en de bossen tussen Niersen en Gortel.

De in de praktijk aanwezige voorjaarstand van edelherten, reeën en wilde zwijnen biedt de recreant redelijke kansen om die dieren waar te nemen.

Monitoring

Elk jaar worden er tellingen gehouden van edelherten, reeën en wilde zwijnen. Ook de conditie van de dieren wordt jaarlijks gevolgd. Aan de hand van de tellingen en de reeksen van waarnemingen door de medewerkers van Kroondomein Het Loo worden schattingen gemaakt van de populaties.

Dassenburchten, broedgevallen van alle roofvogelsoorten, raven, nachtzwaluw, en roodborsttapuit worden jaarlijks geïnventariseerd. Elke vijf jaar worden de bosuilen geïnventariseerd, en elke winter de overwinterende vleermuizen.

Elke tien jaar wordt de structuur van het bos, de bosverjonging en de bodemvegetatie aan de hand van permanente proefvlaktes geïnventariseerd.

Literatuur

Anonymus. 1996. Pro Silva. Association of European Foresters Practising Management Which Follows Natural Processes. Truttenhausen, F 67140 Barr.

Berg, C.A. van den, A. Oosterbaan en R. de Waal, 2006. Onderzoek naar oorzaken voor het ontbreken van natuurlijke verjonging. Alterra-rapport 1420, ISSN 1566-7197.

Hespeler, B., 1989. Rehwild heute. BLV Verlag. München.

Goudswaard, L., H.H. Bartelink en H.G.J.M. Koop, 2001. Effecten van dunning en vraat op spontane verjonging in eiken-dennenbossen. Alterra rapport 269. Wageningen.

Groot Bruinderink, G.W.T.A., en E. Hazebroek, 1995. Modelling carrying capacity for wild boar, *Sus scrofa scrofa*, in a forest/heathland ecosystem. *Wildlife Biology* 1(2):81-87.

Groot Bruinderink, G.W.T.A., 1996. De natuurlijke draagkracht voor wilde zwijnen in de Koninklijke Houtvesterij Het Loo. Memorandum. Instituut voor Bos- en Natuuronderzoek IBN-DLO, Wageningen.

Grootbruinderink, G.W.T.A., en D.R. Lammertsma, 2002. Ethische aspecten bij het beheer van wilde zwijnen. Alterra-rapport 475. Wageningen.

Jongman, D., J.C. de Ruyter en H.E. van de Veen, 1977. Heide en bosbes als wintervoedsel voor edelherten. *Nederlands Bosbouw tijdschrift* 49: 171-174.

Kuiters, A.T., en P.A.Slim, 2000. Bosverjonging onder invloed van wilde hoefdieren in het Staatsdomein bij Het Loo. Alterra rapport 165. Wageningen.

Kuper, J.H., 1994. Sustainable development of Scots pine forests. Wageningen Agricultural University Papers 94-2.

Kuper, J.H., 2005. Kroondomein Het Loo Beheerplan 2005-2015. Intern beleidsdocument.

Olsthoorn, A.F.M., 1999. Management of mixed-species forest: silviculture and economics. IBN Scientific Contributions 15. Wageningen.

Opdam, P., en A.Schotman, 1986. De betekenis van structuur en beheer van bossen voor de vogelrijkdom. Nederlands Bosbouw tijdschrift 58: 21-33.

Siepel, H., 1992. Bosgebonden fauna: een faunistische aanvulling op Bosgemeenschappen. RIN rapport 92/33. Arnhem.

Veen, H.E. van de, 1979. Food selection and habitat use in the red deer. Dissertatie, Rijksuniversiteit Groningen.

Vuure, T. van, 1985. Zoogdieren, bossen en wederzijdse invloeden. Pudoc, Wageningen.

2009.

Bijlage 2

NATUURVOLGEND BOSBEHEER

OP KROONDOMEIN HET LOO

Kroondomein Het Loo omvat uitgestrekte bos- en heidegebieden en een groot park. Het gebied is al meer dan 300 jaar verbonden met het Huis Oranje-Nassau. De verbintenis met de Oranjes heeft Kroondomein Het Loo gevormd tot wat het nu is: een meer dan 10.000 hectare groot landgoed met een rijke cultuurhistorie, grote biologische diversiteit en veel landschapsschoon. Hiermee heeft het een unieke positie op de Veluwe en in Nederland. Kroondomein Het Loo bestaat uit het Paleispark en de Koninklijke Houtvesterij. Zowel het Paleispark als de Koninklijke Houtvesterij bestaan voor het grootste deel uit bos. In het Paleispark is het bos doorsneden door paden en beken en wordt het afgewisseld met kleine heideveldjes. Het bos in de Koninklijke Houtvesterij is grootschaliger en wordt hier en daar onderbroken door uitgestrekte heidevelden.

Het ene bos is het andere niet

Bossen hebben meerdere functies. Mensen komen er om te genieten, om te wandelen of te fietsen. Bos biedt een leefomgeving voor planten en dieren en levert ook hout op. Bossen hebben grote invloed op de waterhuishouding, het klimaat en de lucht. Kroondomein Het Loo heeft zijn uitgangspunten voor het bosbeheer en de toekomstplannen beschreven in een beheerplan. Het heeft daarbij een bijzondere methode van bosbeheer ontwikkeld: het 'natuurvolgend bosbeheer'. In deze brochure vindt u de plannen en methode in het kort weergegeven.

VROEGER, NU EN IN DE TOEKOMST

Het bos vroeger: houtakkers

Tot ongeveer duizend jaar geleden was de Veluwe bedekt met loofbos. In de Middeleeuwen werd daar fors de bijl in gezet. Niet alleen voor ontginning tot landbouwgrond, maar ook om het hout te gebruiken voor het smelten van erts. Op de Veluwe werd in die tijd namelijk ijzer gewonnen. Doordat er daarna schapen werden gehouden, kon het bos zich niet herstellen en kwam er heide voor in de plaats. Door het afplaggen van de heide werd de bodem bovendien steeds armer. Vanaf het eind van de 19^e eeuw werden veel heidevelden opnieuw bebost, vooral met grove den. Deze boomsoort doet het goed op arme bodems. De bomen werden in rechthoekige percelen geplant en zo later ook geoogst. Hierdoor werd het 'nieuwe' Veluwse bos een lappendeken van akkers van gelijkjarig naaldbos. Eenvormig en saai om te zien, niet aantrekkelijk als leefplek voor planten en dieren en duur in het beheer.

Het bos nu: in ontwikkeling

In het begin van de jaren tachtig van de 20^e eeuw heeft Kroondomein Het Loo er voor gekozen het bos te laten ontwikkelen tot een mozaïek van volwaardige bosesystemen. Dat zijn systemen die bestaan uit de van nature voorkomende boomsoorten waarin natuurlijke processen volop de ruimte krijgen, zodat alle ontwikkelingsstadia van het natuurlijke bos er in voor komen.

De eerste maatregel was stoppen met oogsten van hele bospercelen tegelijk. In plaats daarvan wordt het bos nu alleen nog uitgedund. Een boom wordt pas geoogst als 'buurbomen' ervan kunnen profiteren óf om ruimte te bieden aan jonge bomen die er

spontaan zijn gaan groeien. Door de diversiteit aan soorten en leeftijden die zo ontstaat, komt er steeds meer variatie in het bos.

Als de beheerder de keuze heeft, kapt hij eerder een naaldboom dan een loofboom. Hierdoor verandert het naaldbos geleidelijk in loofbos. Dat is de natuurlijke vorm van bos op de Veluwe.

Door er ook voor te zorgen dat er minder geoogst wordt dan dat er jaarlijks bijgroeit, krijgen bomen de kans om groot en oud te worden en zullen er, door allerlei oorzaken, ook bomen spontaan doodgaan. Zo komt er ook steeds meer dood hout in het bos, wat weer een leefmilieu aan allerlei organismen biedt. Het bos wordt dus niet alleen veel gevarieerder, maar ook veel natuurlijker.

Het bos in de toekomst: volwaardige ecosystemen

Door ruimte te bieden aan de natuurlijke processen en aan de van nature voorkomende boomsoorten gaat het bos er dus gevarieerd en natuurlijk uitzien. Storm, sneeuw, ijzel en ziektes zorgen ervoor dat er geregeld bomen omwaaien, afbreken of op een andere manier doodgaan. Dat levert weer ruimte op voor jonge bomen om te kiemen en op te groeien.

Door de gevarieerde structuur wordt het bos zowel ecologisch als fysiek robuust. Er komt ruimte voor alle organismen die in het bos thuishoren en er ontstaan grootse boslandschappen.

Het is de bedoeling om Kroondomein Het Loo zo te ontwikkelen tot één groot, natuurlijk ogend bosgebied met een grote landschappelijke schoonheid, rijk aan planten en dieren en met een houtvoorraad die blijvend voor inkomsten kan zorgen.

BEHEER VOLGT DE NATUUR

Bij het beheer moet de bosbeheerder keuzes maken. Die keuzes hangen samen met de verschillende functies van het bos:

- Bos is de basis voor een grote diversiteit aan planten en dieren: de **natuurfunctie***
- Bos beschermt de bodem en beïnvloedt het klimaat: de **schermfunctie***
- Bezoekers beleven plezier aan bos, vinden het mooi: de **belevingsfunctie***
- Bos levert hout: de **productiefunctie***

Kroondomein Het Loo wil deze functies zo evenwichtig mogelijk tot hun recht laten komen.

De natuur krijgt voorrang

Het is niet mogelijk alle bosfuncties overal een even groot gewicht te geven. Dat is ook niet nodig. Per gebied is zorgvuldig afgewogen welke functie het belangrijkste is. Er is allereerst rekening gehouden met de functies die kwetsbaar zijn en die niet, of moeilijk, vernieuwbaar zijn. Zo zijn planten- en diersoorten het resultaat van millennia evolutie. Om die te laten voortbestaan moeten ze steeds voldoende ruimte voor hun specifieke leefomstandigheden krijgen. Dat doen we door delen van het bos tot reservaat te bestemmen en door er voor te zorgen dat het overgrote deel van het bos bestaat uit de van nature voorkomende boomsoorten. Inheemse bomen dus.

Pas als de natuurfunctie goed is ingevuld, kan worden bepaald waar en hoeveel hout er kan worden geoogst.

Natuurfunctie

Bos is het leefgebied van een groot aantal organismen. Hoe natuurlijker het bos, hoe groter de kans dat de soorten die er van nature thuis horen er ook werkelijk hun leefmilieu vinden.

Schermfunctie

Waar bos in stand wordt gehouden, wordt de bodem beschermd en wordt ook het klimaat gunstig beïnvloed.

Belevingsfunctie

Door het bos aan de natuurlijke processen over te laten en door bij het oogsten van bomen de natuurlijke uitval na te bootsen, blijft het landschap mooi om te zien en prettig om er te verblijven.

Productiefunctie

Bomen leveren hout. De houtproductiefunctie is gebaat bij een gevarieerd bos, met diverse boomsoorten van allerlei leeftijden. Hoe meer boomsoorten er zijn, hoe beter je kunt inspelen op de vraag vanuit de markt.

Natuurvolgend bosbeheer

In de bijzondere vorm van bosbeheer op Kroondomein Het Loo staan de natuurlijke processen centraal: de natuur dicteert als het ware hoe het bos er uit gaat zien, hoe het een leefmilieu voor flora en fauna biedt, en welke bomen - en hoeveel - geogst kunnen worden.

De beheerder zet het bos niet naar zijn hand, maar hij accepteert wat er op natuurlijke wijze ontstaat. De houtoogst wordt zorgvuldig bepaald en imiteert de natuurlijke uitval, zodat dit geen ingrijpende gevolgen voor de natuur en het landschap heeft. Dit beheer wordt 'natuurvolgend bosbeheer' genoemd.

Drie typen bos

Om de bosfuncties optimaal tot hun recht te laten komen is het bos op Kroondomein Het Loo in drie typen ingedeeld:

- Bos dat bestaat uit inheemse boomsoorten waar niet wordt geogst: bosreservaat.
- Bos dat bestaat uit inheemse boomsoorten waar spaarzaam hout uit wordt geogst: inheems uitkapbos.
- Bos waarin zowel in- als uitheemse boomsoorten voorkomen en waaruit zoveel wordt geogst als er bijgroeit: uitheems uitkapbos.

Bosreservaten

Om de natuurfunctie volledig tot zijn recht te laten komen, is een deel van het bos bestemd tot reservaat waar de natuur haar gang kan gaan. Zo'n reservaat is vooral van belang voor dieren en planten die afhankelijk zijn van leefmilieus die ontstaan als de mens de natuur niet extra verstoort. Door niet in het bos in te grijpen, krijgen bomen de maximale gelegenheid om oud te worden. Er zal dan ook veel en dik dood hout ontstaan. Daarnaast ontstaan er plekken waar het bos heel lang zó dicht blijft, dat de zomerzon er nooit doordringt. Daar kan het decennia koel en vochtig blijven. Ook dat is van belang voor allerlei organismen, zoals varens, mossen en paddestoelen.

In het bos krijgen boomsoorten die veel schaduw kunnen verdragen de meeste verjongingskansen. Op de Veluwe zijn dat beuken. Het bos ontwikkelt zich van nature

daardoor geleidelijk tot beukenbos. Pas als er weer een flinke storm heeft gewoed, krijgen boomsoorten die meer licht nodig hebben, zoals berken, eiken en grove dennen, een kans.

Inheems uitkapbos

De meeste planten- en diersoorten van het bos zijn niet afhankelijk van de specifieke omstandigheden van een reservaat. Zij vinden hun leefmilieu in een van de vele ontwikkelingsstadia van het bos (met jonge, oude en dode bomen). Daardoor kunnen er zo veel soorten organismen in het bos leven. Het bos moet dan wel bestaan uit boomsoorten die er van nature zouden voorkomen, dus uit inheemse bomen.

Voor dieren en planten maakt het ook niet uit of de omstandigheden waarin ze leven het gevolg zijn van natuurlijke processen of van menselijk handelen. Als de mens ingrijpt op zo'n manier dat steeds alle ontwikkelingsstadia van het natuurlijke bos aanwezig blijven, dan heeft ook een ingreep als houtoogst weinig invloed op de hoeveelheid soorten planten en dieren. Dat is te bereiken door bij het oogsten het bos alleen uit te dunnen. Een boom wordt alleen gekapt als 'buurbomen' ervan kunnen profiteren of om ruimte te bieden aan jonge bomen die er spontaan zijn gaan groeien. Deze vorm van oogst heet uitkap.

Het oogsten maakt het ook mogelijk om de samenstelling van de boomsoorten bij te stellen. Dat is belangrijk omdat beuken van nature gaan overheersen en dat is niet altijd gewenst: het beperkt de keuzemogelijkheden in de toekomst en bovendien groeit er vrijwel niets onder beuken. Daardoor is er, afgezien van beukennoten, in beukenbos weinig te eten voor herten en wilde zwijnen, maar ook niet voor die organismen die van, in en op bodemvegetatie leven. Door 'gericht' te oogsten krijgen eiken, berken en grove dennen meer kans om te overleven.

In het inheemse uitkapbos wordt altijd minder geoogst dan er jaarlijks bijgroeit. Daardoor krijgt ook in dit bostype een deel van de bomen de kans oud en dik te worden. Een deel daarvan zal weer dood hout opleveren.

Uitheems uitkapbos

Er zijn op Kroondomein Het Loo ook bospercelen met uitheemse boomsoorten. 'Uitheems', omdat het soorten zijn die van oorsprong niet afkomstig zijn uit de Nederlandse natuur. Dat wil overigens niet zeggen dat er geen inheemse dier- en plantensoorten in dat soort bossen kunnen leven. Dat kan wel degelijk, maar het aantal soorten is kleiner dan in het inheemse bos.

Ook in het bos met uitheemse boomsoorten wordt op Kroondomein Het Loo uitkap toegepast.

Doordat de douglasspar van alle boomsoorten het beste schaduw verdraagt en boven alle andere boomsoorten uitgroeit, gaat in dit bostype deze spar op den duur alles overheersen.

GEVOLGEN VOOR DE HOUTOOGST EN DE WILDSTAND

Kappen met beleid

Zoals gezegd wordt in elk type bos anders omgegaan met de houtoogst. In de bosreservaten wordt geen hout geoogst. In de inheemse en uitheemse uitkapbossen wordt wel hout geoogst, maar op een manier die past bij de natuurlijke ontwikkeling van het bos. We oogsten op één plek nooit meer dan één of enkele bomen tegelijk.

In het inheemse uitkapbos streven wij naar een zo natuurlijk mogelijke boomsoortensamenstelling. Leidraad daarbij is de ontwikkeling van het huidige naaldbos naar loofbos van eiken, berken en beuken. Ook in het uitheemse uitkapbos worden de loofbomen zoveel mogelijk gespaard. De spontane ontwikkeling zal daar overigens toch tot veel douglassparren leiden.

Edelherten en reeën

Vanwege de natuurwaarde van het bos willen we dat het aantal loofbomen toeneemt. Om dezelfde reden willen we ook dat het bos wordt bevolkt door edelherten en reeën. Maar het zijn juist die herbivoren die graag knoppen en twijgen van loofbomen eten. Er is dus sprake van tegenstrijdige belangen. Aan de ene kant is er de wens om het bos te 'restitueren' tot een min of meer natuurlijk bos waaruit duurzaam hout kan worden geoogst. Aan de andere kant willen we een zo natuurlijk mogelijke wildstand. Kroondomein Het Loo streeft in het wildbeheer naar een evenwicht tussen de wilddichtheid die past bij de natuurlijke draagkracht van het terrein en de dichtheid die nog te verenigen is met het proces van loofhoutverjonging. Het reguleren van de wildstand is daarvoor noodzakelijk.

De natuur een handje helpen

Het huidige bos is ontstaan door de aanleg van houtakkers. De kenmerken daarvan zijn helaas nog decennia lang zichtbaar: eenvormige percelen met bomen van dezelfde leeftijd.

Als we het bos normaal uitdunnen duurt het lang voordat we ons einddoel van gevarieerd bos bereiken.

In het gewenste mozaïek van volwaardige bosesystemen willen we dat:

- Alle ontwikkelingsstadia van het bos aanwezig zijn
- De eenvormigheid van boomsoorten en -leeftijden is doorbroken
- Er veel oude en dikke bomen zijn
- Er veel dood hout is.

Om versneld gevarieerde bossen te laten ontstaan, past Kroondomein Het Loo actief ecologische restauratie toe. Daarbij worden de bospercelen niet overal even intensief uitgedund, maar gebeurt dit juist ongelijkmatig. De loofbomen die al aanwezig zijn krijgen extra groeiruimte. Zo ontstaat er ook binnen de bospercelen variatie. Vooral éénvormige jonge bospercelen worden zeer ongelijkmatig en sterk uitgedund. Op deze manier kunnen de blijvende bomen snel dikker worden en krijgen volgende generaties al ruimte. Gevolg hiervan is dat er meer natuurlijke patronen ontstaan. Zo wordt Kroondomein Het Loo op termijn één groot, natuurlijk ogend bosgebied met een grote landschappelijke schoonheid, rijk aan planten en dieren en met een houtvoorraad die blijvend voor inkomsten kan zorgen.

Een bijzonder bos

Kroondomein Het Loo was het eerste grote bosgebied in Nederland dat werd gecertificeerd volgens de door de Forest Stewardship Council (FSC) opgestelde criteria. FSC is een onafhankelijke internationale organisatie van alle betrokkenen bij goed bosbeheer. De FSC heeft uitgangspunten opgesteld waaraan goed bosbeheer moet voldoen. Deze betreffen de biodiversiteit van het bos, de verantwoorde hoeveelheid houtoogst, de arbeidsomstandigheden, de economie van het bosgebruik, milieuaspecten en de wijze waarop de controle op beheer en de bosontwikkeling plaatsvinden.

Meer informatie over Kroondomein Het Loo, de openingstijden en de bereikbaarheid vindt u op www.kroondomeinhetloo.nl.

Kroondomein Het Loo is op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur telefonisch bereikbaar via telefoonnummer (055) 521 97 09.

© Kroondomein Het Loo 2008